एकाइ १ · उज्यालो यात्रा

कार्यपत्र

पूर्णाङ्क ३९

नाम _____ कक्षा _____ रोल नं. _____ मिति _____ प्राप्ताङ्क _____ / ३९

१ शब्दार्थ [३]

समूह ‘क’ का शब्दको अर्थ समूह ‘ख’ बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस्। समूह ‘ख’ का दुईओटा अर्थ बढी छन्। प्रत्येक जोडाको ०.५ अङ्क छ।

समूह ‘क’		समूह ‘ख’
१. सङ्कल्प	☐	**क.** सुगन्ध, सुवास, बास्ना
२. सौरभ	☐	**ख.** जूनको उज्यालो
३. उद्यत	☐	**ग.** लोभ, कुनै कुरा पाउने तीव्र इच्छा
४. उदात्त	☐	**घ.** अरूको प्रगति देखेर मनमा हुने डाह
५. पौरख	☐	**ङ.** महान्, उदार
६. लालच	☐	**च.** कुनै काम पूरा गर्ने अठोट, दृढ निश्चय
		छ. आफ्नै मिहिनेत; कमाइ, आर्जन
		ज. तयार भएको, तत्पर

२ शब्द पहिचान [२]

दिइएको अनुच्छेदबाट उपयुक्त शब्द पहिचान गरी खाली ठाउँ भर्नुहोस्। प्रत्येक शब्दको ०.५ अङ्क छ।

> गाउँका युवाले मिलेर खोलामा काठको पुल बनाए। पहिले बर्खामा खोला तर्नु असम्भव थियो। अब विद्यार्थीको हुल बिहानै पुल तरेर विद्यालय पुग्छ। पुलको उत्तरपट्टि युवाले फूलबारी पनि लगाएका छन्, जसको सुवासले बटुवाको थकाइ मेटाउँछ।

क. ‘सौरभ’ को पर्यायवाची शब्द ..... हो।
ख. ‘सम्भव’ को विपरीतार्थी शब्द ..... हो।
ग. अनुच्छेदमा आएको अनेकार्थी शब्द ..... हो।
घ. धेरै मान्छेको समूह बुझाउने शब्द ..... हो।

३ ठिक कि बेठिक? [२]

पाठ्यपुस्तकको पृष्ठ १ र २ मा रहेको ‘उज्यालो यात्रा’ कविता लय मिलाएर पढ्नुहोस्। त्यसपछि वाक्य ठिक भए ✓ र बेठिक भए ✗ चिह्न लगाउनुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

i. ‘उज्यालो यात्रा’ कवितामा बाह्र श्लोक छन्। ☐

ii. कविताअनुसार दाउरो सयौँपटक जलाइएपछि चन्दन बन्छ। ☐

iii. अनुष्टुप् छन्दको हरेक पाउमा सोह्र अक्षर हुन्छन्। ☐

iv. कविले अरूबाट लिनुभन्दा अरूलाई दिनुमा खुसी हुने मान्छेको प्रशंसा गरेका छन्। ☐

४ कविताको बोध [८]

'उज्यालो यात्रा' कविताका आधारमा तलका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस्।

क. कविताअनुसार धर्तीलाई केले मनोहर बनाएको छ? [१]

ख. कवितामा कस्ता मानिसको शिर संसारमा विजयी भएर उठेको छ भनिएको छ? [१]

ग. कविताको दोस्रो श्लोकलाई व्याकरणिक पदक्रम मिलाई गद्यमा रूपान्तरण गर्नुहोस्। [२]

घ. कविले कविताभरि कस्तो आदर्श जीवन यात्राको कल्पना गरेका छन्? पाँच छ वाक्यमा लेख्नुहोस्। [४]

५ भाव विस्तार [४]

तलको श्लोकको भाव विस्तार गर्नुहोस्।

ईर्ष्याद्वेष हटाएर जो छर्छन् प्रेम सौरभ
तिनै मान्छेहरू बन्छन् विश्वका निम्ति गौरव।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
https://science-playground.com/learn/grade-10-nepali/ujyalo-yatra

६ बोध प्रश्नोत्तर [४]

दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस्।

मिनाको उज्यालो यात्रा

सिन्धुपाल्चोककी मिना तामाङ कक्षा दशमा पढ्छिन्। उनको घरबाट विद्यालय पुग्न डेढ घण्टा उकालो हिँड्नुपर्छ। बिहान गाईलाई घाँस हालेर मात्र उनी विद्यालय जान्छिन्। कक्षा आठमा गणितमा कम अङ्क आउँदा उनी केही दिन निराश भइन्, तर उनले हरेस खाइनन्। हरेक बेलुका उनले एक घण्टा गणितको अभ्यास गरिन् र नबुझेका प्रश्न भोलिपल्ट शिक्षकलाई सोधिन्। कक्षा नौमा उनले गणितमा कक्षामै सबैभन्दा धेरै अङ्क ल्याइन्। अहिले उनी बेलुका गाउँका साना भाइबहिनीलाई निःशुल्क पढाउँछिन्। उनी भन्छिन्, "आफूले सिकेको कुरा अरूलाई सिकाउँदा मेरो पढाइ झन् पक्का हुन्छ।"

क. मिना विद्यालय जानुअघि बिहान के गर्छिन्? [१]

ख. गणितमा कम अङ्क आएपछि मिनाले के के गरिन्? [१]

ग. मिना अहिले बेलुका के गर्छिन्? [१]

घ. मिनाको जीवन 'उज्यालो यात्रा' कविताको कुन भावसँग मिल्छ? [१]

७ पदवर्ग पहिचान [३]

दिइएको अनुच्छेदमा गाढा अक्षरमा लेखिएका शब्दको पदवर्ग पहिचान गर्नुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

गाउँका **धनीले** विद्यालयलाई धेरै पुस्तक दान दिए। **उनीहरू** हरेक वर्ष **नयाँ** किताब **ल्याउँछन्**। विद्यार्थी **बिस्तारै** पुस्तकालयतिर लागे। पुस्तक धेरै छन्, **तर** तिनलाई सफा राख्नु हाम्रो जिम्मेवारी हो।

८ पदवर्ग विचलन [२]

कोष्ठकमा दिइएको पदवर्गमा पर्ने गरी शब्दलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस्। प्रत्येक वाक्यको ०.५ अङ्क छ।

क. भित्र (नामयोगी), भित्र (क्रियायोगी)
ख. यो (सर्वनाम), यो (विशेषण)

९ शुद्ध शब्द पहिचान [१]

दिइएका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द छानी गोलो लगाउनुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

i. **क.** मीहिनेत **ख.** मिहीनेत [०.५]
ग. मिहिनेत **घ.** मीहीनेत

ii. **क.** इर्ष्या **ख.** ईर्ष्या [०.५]
ग. ईर्स्या **घ.** इर्स्या

१० वाक्य सम्पादन [२]

दिइएको वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस्। प्रत्येक शुद्धिको ०.५ अङ्क छ।

भोली बिहान हजुरआमा पानि लिएर मन्दिर तिर जानुहुन्छ,

११ रचना [४]

तलको प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस्।

'मेरो गाउँ' शीर्षकमा चार पङ्क्तिको छोटो कविता लेख्नुहोस्। गाउँका कम्तीमा दुईओटा विम्ब राख्नुहोस् र पङ्क्तिको अन्त्यमा मिल्ने ध्वनि (अनुप्रास) प्रयोग गर्नुहोस्।

१२ सोच्नुहोस् [४]

सोचेर तर्कसहित उत्तर लेख्नुहोस्।

दसौँ श्लोकसम्म आदर्श मान्छेको वर्णन गर्ने कविले अन्तिम दुई श्लोकमा 'कहिले चलुँला नि म?' भनेर आफैँलाई प्रश्न गरेका छन्। कविले यसो किन गरेका होलान्?

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
https://science-playground.com/learn/grade-10-nepali/ujyalo-yatra